

Asia: VN/23497/2023

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi opintotukilain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset huomiot esitysluonnoksesta

Suomen Opiskelija-Allianssi – OSKU ry kiittää opetus- ja kulttuuriministeriötä lausuntopyyntöstä ja lausuu seuraavaa hallituksen esityksestä. OSKU on hyvin pettynyt ja huolestunut linjasta, johon opintotukea ollaan kyseisellä lakimuutoksella viemässä eikä voi kannattaa lainapainotteisuuden lisäämistä. Esityksen tavoitteet ja toimenpiteet ovat täysin ristiriidassa keskenään.

Yhä useampi ammatillinen opiskelija joutuu nykyään muuttamaan varhaisessa vaiheessa pois huoltajiensa luota voidakseen päästä opiskelemaan haluamaansa alaa. Oppivelvollisuusikäisille taataan teoriassa maksuton koulutus, mutta todellisuudessa alavalinnat jäävät hyvin kapeiksi, mikäli matka- ja asumiskuluja kustannetaan etenkin pienemmillä paikkakunnilla. On kohtuutonta, että tietyissä tilanteissa myös alaikäiset toisen asteen opiskelijat joutuvat nostamaan lainaa selvittääkseen opinnoista ja turvatakseen toimeentulossa. Lyhyessä ajassa ammatillisten opiskelijoiden nostamat lainamäärät ovat tuplaantuneet kolminkertaisiksi, eikä kaikilla ole valmistumisen jälkeenkään työelämässä sellaista tulotasoa, jolla lainaa voisi ongelmattomasti maksaa pois.

Nykyisessä järjestelmässä myös huoltajien tulot voivat vaikuttaa erittäin negatiivisesti opiskelijan taloudelliseen tukeen. Esimerkiksi huoltajan uuden aviopuolisonkin tulot voivat estää huoltajan luona asuvalta opiskelijalta tuet, vaikka kyseisellä henkilöllä ei ole mitään elatusvelvollisuutta opiskelijaan. OSKU haluaa, että huoltajien tulojen vaikutus opintotukeen on poistettava ja myös alle 17-vuotiaat on otettava opintotuen piiriin. Katsomme myös, että opiskelijalta ei saa evätä oikeutta toimeentulotukeen, sillä perusteella, että hän ei ole nostanut opintolainaa. Tukijärjestelmään on saatava selkeyttä opintotuen kokoanisuidistuksen yhteydessä, ja hakemukset on käsiteltävä kohtuullisessa ajassa.

OSKU huomauttaa, että koulutuspolitiikassa yksi hyvin huolestuttava ja lukuisten tahojen jakama huolenaihe on koulutuksen periytyvyys, vaikka opiskelu itsessään onkin lähes maksutonta eri koulutusasteilla. Täyspäiväisten opintojen tekeminen sellaisen määrän töitä ohella, jolla voi elättää itsensä ja mahdollisen perheen on niin kuormittava yhdistelmä, että useampi tyytyy jäämään työelämään turvatakseen riittävää toimeentuloa. OSKUn vuonna 2022 tekemän AMIS-tutkimuksen mukaan vastaajista 41 % ilmoitti syyksi olla hakeutumatta korkeakouluun ammatillisen koulutuksen jälkeen sen, että työteko on heille opiskelua kannattavampaa. Sosioekonomisten taustojen vaikutus koulutuksen valintaan on erittäin vahva, jota kyseinen hallituksen esitys on omiaan vain vahvistamaan.

Lausunnonantajan näkemykset opintorahan huoltajakorotuksen korottamisesta

OSKU kannattaa esitystä opintorahan huoltajakorotuksen korottamisesta, mutta katsoo sen olevan riittämätön hintojen nousuun nähden sekä palvelee ainoastaan tiettyä osaa opiskelijoista.

Lausunnonantajan näkemykset opintolainan valtiontakauksen korottamisesta

Opintotuen tarkoitus on taata opintojen täyspäiväinen suorittaminen, mutta pahimmillaan useiden kymmenien tuhansien eurojen lainaakka nykyisillä koroilla ei kannusta opintojen nopeampaan suorittamiseen vaan päinvastoin liialliseen työn tekemiseen, joka uuvuttaa ja hidastaa opintoja. On totta, että käsitteiden tasolla opintoetuuksiin lasketaan myös opintolaina ja kokonaismäärällisesti se esityksen myötä kasvaa. Todellisuudessa opiskelijoiden velkataakka lisääntyy merkittävästi, eikä se kannusta millään tapaa suorittamaan korkeampia tutkintoja tai muutoinkaan syventämään osaamista opintotuen varassa.

Lausunnonantajan näkemykset muiden kuin korkeakouluopiskelijoiden opintolainan lukukausikohtaisten nostokertojen lisäämisestä

Korkeakouluopiskelijoille on olemassa lainahyvitys malli, jossa valtio maksaa osan lainasta takaisin, kun valmistuu tutkinnostaan tavoiteajasta. Ammatillisesta koulutuksesta valmistutaan myös ammattiin, usein suoraan työelämään ja sen vuoksi yhdenvertaisuuden nimissä myös toisen asteen opiskelijoille on luotava opintolainahyvitys malli, joka toimii samankaltaisesti kuin korkeakouluopiskelijoilla. Esityksessä ehdotetaan myös, että muiden kuin korkeakouluopiskelijoiden opintolainojen nostokertojen määrää lukukauden aikana lisättäisiin opintolainan riittävyyden parantamiseksi ja opintolainan tarkoituksenmukaisen käytön edistämiseksi. OSKU kannattaa nostokertojen lisäämistä esityksessä mainituilla perusteilla mutta huomauttaa, ettei lainan tulisi olla ensisijainen tuen muoto ammatillisille opiskelijoille.

Holsti Emma
Suomen Opiskelija Allianssi - OSKU ry